

SPADEK POGŁOWIA KOŃSKIEGO W ROLNICTWIE KRAJÓW EUROPEJSKICH

W 1958 r. zostało opracowane i opublikowane przez Europejską Komisję Gospodarczą i FAO sprawozdanie pt. „Mechanisation de l'agriculture”. Choć praca nosi ogólny tytuł „Mechanizacja rolnictwa”, dotyczy ona głównie kwestii ciągłego spadku żywej siły pociągowej na skutek powiększenia liczby traktorów w gospodarstwach rolnych, stopnia tego spadku w krajach kontynentu europejskiego w porównaniu ze Stanami Zjednoczonymi lub Anglią, uwzględnia najważniejsze czynniki decydujące o ilości traktorów, a co za tym idzie o stanie pogłowia końskiego.

W porównaniu z okresem przedwojennym liczba koni w krajach kontynentu europejskiego (łącznie z ZSRR) w 1955 r. zmniejszyła się średnio o 30%, z wyjątkiem państw rejonu morza śródziemnego¹, w których to krajach spadek pogłowia końskiego wynosił tylko 8%.

Między spadkiem liczby koni (w porównaniu z okresem przedwojennym) w krajach Europy Wschodniej (o 27%) a Europy Północnej i Zachodniej (o 33%) zachodzi stosunkowo niewielka różnica. Wynika ona jednak z różnych warunków ekonomicznych, jakie wynikły na skutek II wojny światowej. Kraje zachodniej i północnej Europy doznały bez porównania mniejszych zniszczeń wojennych, aniżeli kraje wschodniej Europy. W pierwszym wypadku zatem spadek liczby koni następuje z roku na rok stopniowo, w wyniku postępu mechanizacji rolnictwa. W wypadku państw Europy wschodniej, gdzie wojna spowodowała olbrzymie zniszczenia w inwentarzu żywym gospodarstw rolnych, zaś ogólnie trudna sytuacja ekonomiczna nie sprzyjała od razu procesowi mechanizacji zacofanego rolnictwa, obserwujemy do 1954 roku stopniowe zwiększanie się liczby koni w rolnictwie (przy stanie daleko niższym od przedwojennego), a dopiero od 1955 roku zaznacza się ich spadek, przy ciągłym wzroście liczby traktorów.

W krajach rejonu morza śródziemnego również po wojnie wzrasta liczba traktorów w rolnictwie. Jeśli porównać stan przedwojenny z rokiem 1955, to we Włoszech obserwujemy skok z 41 do 162,7 tys. sztuk. W Jugosławii z 2,3 do 12 tys. sztuk. Natomiast stan pogłowia końskiego w analogicznych latach spada we Włoszech z 781 na 617 tys. szt. a w Jugosławii wzrasta z 1,187 do 1,239 tys. szt. W krajach bowiem, gdzie używane są powszechnie inne zwierzęta pociągowe, zależność pogłowia końskiego od mechanizacji nie jest prosta i proporcjonalna. Zdarza się, że w pierwszym stadium rozwoju rolnictwa konie zastępują najpierw inne zwierzęta, a następnie są same eliminowane przez traktory. Na

¹ Hiszpania, Portugalia, Włochy, Grecja, Jugosławia, Turcja.

Tabela 1

Liczba koni w krajach europejskich
(w tys. sztuk)

Kraje	Przed wojną (1938—39)	W latach						
		1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Europa								
Północno-Zachodnia	8 601	7 405	7 065	6 700	6 410	6 064	5 739	5 430
Europa Wschodnia (razem z ZSRR)	29 419	19 059	20 208	21 040	21 561	21 553	20 324	19 124

Tabela 2

Liczba traktorów w rolnictwie niektórych krajów europejskich
(w tys. sztuk)

Kraje	W latach						
	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956
Europa							
Północno-Zachodnia							
Dania	18	25	32	43	51	60	68,7
Francja	136,4	151,0	177,2	211,3	249,6	305,0	420,0
Europa Wschodnia							
Czechosłowacja	14,0	22,5	26,6	29,0	30,7	33,5	38,8
ZSRR	782,9	930,5	1 031,6	1 139,4	1 236,0	1 335,4	1 446,7

przykład we Włoszech stan pogłowia końskiego w 1949 roku wynosił 798 tys. szt. (przed wojną 781) i dopiero od 1952 roku zaczyna wyraźnie spadać (734).

Okazuje się, że w latach 1950—1955 liczba wołów i krów pociagowych zmniejszyła się szybciej niż liczba koni we wszystkich rejonach. W Związku Radzieckim i Niemczech Zachodnich pogłowie wołów zmniejszyło się o połowę.

Jednym z najważniejszych czynników decydujących o tempie wzrostu liczby traktorów w rolnictwie i spadku pogłowia końskiego jest powierzchnia gospodarstw. W USA i Anglii średnia powierzchnia gospodarstw jest dużo większa, aniżeli w krajach kontynentu europejskiego. Informuje o tym zestawienie dotyczące kilku krajów w tabeli 3.

Stąd też spadek pogłowia końskiego w Wielkiej Brytanii, podobnie jak w Stanach Zjednoczonych, wynosi w 1955 r. 70% w porównaniu ze stanem przedwojennym. Jest to tym bardziej ciekawe, że w Anglii i USA rozwój mechanizacji rolnictwa rozpoczął się już przed wojną i wcześniej także rozpoczął się proces zmniejszania pogłowia końskiego.

Tabela 3
Podział gospodarstw w grupach obszarowych w kilku krajach europejskich w 1950 r.
(pow. uprawna)

Kraje	0—5 ha	5—10 ha	10—20 ha	20—50 ha	powyżej 50 ha	Gospo- darstwa po- wyżej 10 ha w odsetku ogólnej liczby	Ogó- łem
Francja	5,5	10,9	21,7	31,9	30,0	83,6	100
Niemcy Zach.	18,5	21,1	25,4	24,0	11,0	60,4	100
Włochy	19,6	13,3	13,5	12,1	41,5	67,2	100
Wielka Brytania	3,1	4,4	9,3	25,8	57,4	92,5	100

Ponieważ traktoryzacja małych gospodarstw jest znacznie trudniejsza i postępuje znacznie wolniej, przeto duża ilość tych gospodarstw w strukturze rolnej jakiegos kraju wpływa na wolniejsze tempo traktoryzacji w tym kraju.

W małych gospodarstwach Holandii stan koni w maju 1955 roku był wyższy niż przewidywania opracowane uprzednio co do minimalnych zapotrzebowań według powierzchni gospodarstw.

Tabela 4
Przewidywane minimalne zapotrzebowanie na konie w rolnictwie holenderskim

Powierzchnia gospodarstw w ha	Liczba gospodarstw	Minimalny przypuszczalny stan koni na gospodarstwo	Minimalny przypuszczalny stan koni w tys. sztuk	Stan koni w maju 1955 r. w tys. szt.
1—5	86,145	0,25	21,5	26,6
5—10	64,555	0,7	45,2	53,1
10—20	49,112	1,0	49,1	59,5
20—30	15,351	1,0	15,4	26,6
30—40	5,101	1,5	7,5	
40—50	3,447	2,0	6,9	26,8
ponad 50	2,012	2,0	4,0	
Razem	225,723	—	149,7	187,6

To znaczy, że ustrój rolny trzeba dopasować do pożądaney ilości traktorów. W krajach północnej i zachodniej Europy przejawia się tendencja do koncentrowania gospodarstw w grupie 10—30 ha, czemu towarzyszy zmniejszenie ilości gospodarstw.

Omawiana publikacja wspomina, że w rejonach, gdzie stopień mechanizacji jest stosunkowo wysoki, koń może być nadal używany w pracach dopełniających prace traktora. W Związku Radzieckim apel rzucony przez władze (1956 r.) określał jako „niedopuszczalne używanie w zimie traktorów, zużywających wielkie ilości cennego paliwa, do prac, które mogą być wykonane przez zwierzęta pociągowe”. W Związku Radziec-

kim podkreślano ważne miejsce, zajmowane przez konie, zarówno jako zwierzęta pociągowe w warunkach atmosferycznych utrudniających używanie ciągników i innych mechanicznych środków transportu, jak też jako źródło mięsa i mleka¹. W Holandii zapotrzebowanie na konie jest stosunkowo większe w rejonach piaszczystych, a w różnych krajach górskich koń ma wartość szczególną, której bez wątpienia szybko nie utraci.

Trudno jest odpowiedzieć na pytanie, jakim będzie w przyszłości zapotrzebowanie na konie jako uzupełnienie traktora. Sytuacja w poszczególnych krajach będzie zależeć od wielu czynników przyrodniczych, gospodarczych i społecznych. W rolnictwie w miarę wzrostu stopnia mechanizacji zmienia się rodzaj pracy konia, ponieważ traktory wykonują najcięższą pracę, ale pewna ilość koni pozostaje, pomimo dostatecznej, zdawałoby się, ilości traktorów. Ma to istotne znaczenie dla kierunku hodowli.

W krajach, gdzie koń jest rugowany przez traktor, konieczną staje się sprawa hodowli koni lżejszych niż dawniej. Kilka krajów podkreśliło to w odpowiedzi na kwestionariusze, w szczególności Niemcy Zachodnie, Holandia, Polska i Czechosłowacja.

Zależnie od warunków, motywy psychologiczne mogą również oddziaływać za lub przeciw obecności konia w gospodarstwach rolnych. Opinia rolników co do konieczności utrzymania jednego lub więcej koni nie zawsze zależy od racji czysto technicznych lub ekonomicznych.

Tak więc wypieranie koni przez traktory zależy od wielu czynników. Badanie tendencji, na podstawie których zmienia się stan pogłowia końskiego w krajach Europy, wykazało stopniową redukcję tego pogłowia. Jako jeden z najważniejszych wniosków tych badań należy wysunąć to, że kontynuacja obecnych tendencji spowoduje tak znaczny spadek pogłowia końskiego, że może ono zejść poniżej, a w niektórych krajach dużo poniżej, poziomu odpowiadającego obecnym tendencjom i przyszłym możliwościom mechanizacji.

opr. A. R.

¹ Wzrost konsumpcji mięsa końskiego jest charakterystyczny dla niektórych krajów europejskich po wojnie (Szwecja, Belgia, Luksemburg, Francja, Włochy). Mleko końskie, jak wiadomo, jest u wielu narodów Związku Radzieckiego ważnym artykułem spożywczym.